

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2\(32\).188639](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2(32).188639)

УДК 316.42: 168.522

Оксана Кожем'якіна

АРХЕТИП ДОМУ В ГЛОБАЛЬНО-ГЛОКАЛЬНИХ КОНФІГУРАЦІЯХ СУЧАСНОГО МІСТА

Стаття присвячена концептуальному аналізу глобально-глокальних інтерпретацій архетипу Дому з урахуванням особливостей організації соціального простору в сучасних трансформаціях міста. Архетип Дому як складник універсальної символічної тріади «Дім – Поле – Храм» розглядається з позицій суперечливих глобальних метаморфоз сучасного міста, глокальні прояви якого конкретизуються в онтологічних, екзистенційних, культурологічних та феноменологічних аспектах. В статті наголошується, що архетип Дому постає локальним вираженням конструювання відкритого життєвого топосу у єдності соціокультурного, природного та сакрально-символічного, характеризуючи місто доби глобалізації не лише в поняттях універсальності, а й активізації регіональності, потреби самовизначення в унікальності, органічного зв'язку минулого та майбутнього, адаптаційних переваг екологічності тощо.

Ключові слова: архетип, Дім, Поле, Храм, глобалізація, глокалізація, місто, топос.

Відчутні процеси глобалізації, які зумовлюють цивілізаційні зрушення сучасності, стають універсальною детермінантою трансформаційних змін усіх без виключення сфер суспільства, зачіпаючи особливим чином і глибинні структури антропологічних та екзистенційних перспектив сучасної людини. Від питань просторово-часових трансформацій сучасний дискурс глобалізації зміщується до аналізу та врахування всіх можливих наслідків та альтернатив, адже наявні глобалізаційні теорії є лише «ескізами» тих зрушень, які суттєво змінюють обриси урбаністичних контекстів світу початку третього тисячоліття. Варто наголосити на амбівалентності, неоднорідності та багатоаспектності процесів глобалізації як «невблаганної долі світу» [Бауман 2008: 6], про цілісну теоретичну картину якої говорити поки що зарано.

Концептуалізовані у термінах просторово-часового стиснення, універсалізації, посиленої інформатизації та технізації, динамічні та суперечливі глобалізаційні тенденції спричинюють появу як нових можливостей (інтеграції, гуманізації, демократизації тощо), так і нових профілів ризиків та загроз. Останні своєю чергою мають як зовнішні спрямованості (насамперед, в контексті екологічних проблем), так і внутрішні (зокрема, щодо ускладнення та загострення питань ідентичності,

екзистенційної кризи та ін..)

Численні дослідники глобалізації (У. Бек, З. Бауман, Е. Гіденс та ін..) небували раніше за масштабністю, швидкістю та глибиною динамічні зміни сучасного світу розглядають як об'єктивні та незворотні, що мають глибоке соціальне коріння та багатопланові соціальні наслідки. Невід'ємним складником процесів глобалізації є проблематизація локальності, розширення інтеркультурних контактів, руйнація усталених ціннісно-нормативних структур та посилення динаміка мобільності, що значно актуалізує потребу вираження онтологічних засад ідентичності та збереження традиційних форм укорінення у невизначеному і мінливому світоустрої. Зазначені процеси найбільш яскраво відображаються у динаміці смислових трансформацій архетипу Дому, який отримує особливу значущість та демонструє суттєве ускладнення з урахуванням прискорених темпів урбанізації та неоднозначності міграційних процесів (як внутрішніх, так і зовнішніх), поляризації мобільності та нерівності, вимушених переселень (зокрема, внаслідок війни, екологічних чи техногенних катастроф), а також загалом екзистенційної невизначеності майбутнього в умовах властивих глобалізації непевності та незахищеності.

Серед дослідників проблематики спрямованості та наслідків глобалізації слід виокремити У. Бека, І. Валерстайна, З. Баумана, Р. Робертсона, Е. Гіденса, М. Маклюєна, М. Кастельса, Б. Вальденфельса та ін., які виявляють суперечливі контексти глобально-глокальних процесів та фіксують значні зміни соціальності в нових умовах технізації, інформатизації, економізації, медіатизації, урбанізації. Зокрема, в контексті цього дослідження вартими уваги є топографічні розвідки місць присутності Чужого в феноменологічній концепції Б. Вальденфельса; поляризованих наслідків глобальної мобільності «туристів та бродяг» З. Баумана; постіндустріальних контекстів мережевої урбаністики М. Кастельса; концепції глокалізації Р. Робертсона.

Спроби розуміння символічної та комунікативної природи архетипів, а також їх трансформаційної специфіки знаходимо в працях К. Г. Юнга, М. Еліаде, А. Аугустинавічуте, К. Пірсон, М. Марк, С. Кримського, Е. Афоніна, О. Донченко та ін., які виокремлюють в глибинах суспільної свідомості неусвідомлені інтуїтивні структури досвіду попередніх поколінь людства, здійснюють архетипові типології, зосереджуючись на аналізі універсальної природи архетипів та їх органічної адаптивності. Символічні та функціональні інтерпретації архетипу Дому здійснюються крізь призму концепції архетипів української культури С.Б. Кримського, який виявляє джерела української ментальності через тлумачення архетипових формоутворень Дім-Поле-Храм.

Метою даного дослідження є конкретизація концептуального поля

глобально-глокальної інтерпретації архетипу Дому, звертаючи увагу на особливості організації соціального простору в сучасних трансформаціях міста.

Відомі дослідники глобалізації Д. Гелд та Е. Мак-Грю, виявляючи суттєві ознаки глобалізаційних протистоянь між скептиками та глобалістами як «найзапеклішої суперечки нашого часу», наголошують на значущості впливу на національну державу регіональних та глобальних взаємозв'язків силами різного роду над-, між-, транс-, порушуючи суверенність і легітимність держав та «перевизначаючи» змісти прийняття їх рішень [Гелд, Мак-Грю 2004]. Зважаючи на посилення мотивів локального контексту, збереження онтологічних змістів унікальної місцевості, тенденцій активізації традиції та зростання потреби укорінення в традиційному, для позначення окреслених процесів британо-американський соціолог Р. Робертсон пропонує концепт «глокалізації», що постає в якості виклику глобалізації, реакції на глобалізацію, а також як паралельного з глобалізацією процесу [Robertson 2003]. Глокалізація (як прагнення до мозаїчної локальності, унікальності та певним чином архаїчності) і глобалізація (в аспекті створення наднаціональної глобальної системи) є характерними тенденціями сучасного життя, двома сторонами одного явища, а не взаємовиключними процесами.

Зазначимо, що універсальні та загальнолюдські структури глобалізації не знищують локально-регіональні та національні виміри самореалізаційних тенденцій певних унікальних культурних форм. На думку С. Кримського, глобалізація як новий етап «сапієнтації людини» завдяки створенню мереж інформаційних та соціокультурних потоків, поліцентризму прийняття рішень та автономності підсистем не передбачає остаточної нівеляції національних відмінностей, сприяючи збереженню світо-специфічності та актуалізації історичної діяльності, «пов'язаної зі специфікованими структурами або архетипами окремих цивілізацій та національних культур» [Кримський 2006: 643]. Відтак глобальні контексти нових інформаційних та комунікаційних можливостей мають в опозиції посилене прагнення до збереження етнічної полі-системності та принципово різних культур, з їх ціннісними та архетипними відмінностями.

Згідно З. Бауману, глобалізована сучасність визначає наше відношення до дому (як реальних чи віртуальних кочівників, мандрівників, туристів, бродяг та ін..) в термінах відсутності постійного місця проживання, а також радикальної поляризації та просторово-часової відмінності щонайменш двох світів – привілеїв та злиднів, вершини та основи піраміди свободи пересування, космополітичного світу забезпечених професіоналів та обмеженого жорсткими обставинами світу вигнанців, мігрантів або замкнених у беззмістовних просторово-часових структурах безправних

мешканців другого світу: «одні мандрують світом, інші зауважують, як той проходить повз них» [Бауман 2008: 73].

Виразною ознакою процесів глобалізації є також активне включення в простори життєвого світу активної присутності Чужого, що посилює проблематику відкритості, взаємодії, конкуренції і протистояння як тематичного поля аналітики Ми-присутності-у-світі. В умовах глобалізації та інформатизації постає Іншого як Чужого активно входить у наше життя, демонструючи включення Чужого у різноманітні формати нової соціальності, що увиразнює як перспективи інтеграції та взаємопідтримки, так і спричинює очевидні загрози вразливості, що, зокрема, знаходить відображення у кризі довіри та трансформаціях способів її прояву. Чужість, в різноманітних контекстах інтра- та інтерперсонального, інтра- та інтеркультурного тощо, присутня у безлічі сфер нашого життя. За влучним висловом Б. Вальденфельса, «чуже виразно і незворотно увійшло до ядра розуму й до ядра Свого. Виклик із боку радикально Чужого, з яким ми стикаємося, означає, що немає світу, в якому ми цілком удома, і що немає суб'єкта, який був би господарем у власному домі» [Вальденфельс 2004: 12]. Відтак проблема відкритості, вразливості, всезалежності, динамічності, нормативної розмитості, змішування культурних форм життя надзвичайно актуалізує проблему топосу довіри як відкритості до Іншого як Свого та Чужого, який стає вже звичним суб'єктом нашої політичної повсякденності.

Локальні форми досвіду мають масу переваг, ґрунтуючись на фундаментальному потенціалі унікальності географічного, історичного, етнокультурного змісту. Окрім того, на відміну від глобалізації, одним з наслідків якої є екологічна криза, глокалізація зберігає екологічність простору, сприяючи більш органічній взаємодії людини, суспільства і природи. Загалом глокалізація може бути розглянута як форма захисної реакції на уніфікацію і протидія «стиранню відмінностей», редукція складнощів глобалізації, але також і як маргіналізація чи навіть вимушена ізоляція, що загалом спричинює посилення трагічності та кризовості в екзистенційних інтерпретаціях архетипу Дому.

Юнгіанська традиція архетипи та архетипні образи (які мають також давні аналоги в численних філософських системах від Платона до І. Канта, Г. Гегеля, А. Шопенгауера та ін..) трактує як праобрази універсальних міфологічних мотивів та сюжетів, які відображають типові психічні властивості, характерні поведінкові реакції та переживання, що походять із загальнолюдського досвіду та мають універсальні характеристики. В розумінні К.Г. Юнга архетипи насамперед постають як спрямовані тренди психічної енергії, тенденції до формування уявлень, інстинктивні вектори та відповідні мисленнєві форми, а не як конкретні міфологічні образи та мотиви

[Юнг 2016].

Архетипи як глибинні шари колективного несвідомого по суті являють собою апріорні когнітивні схеми первинних образів, які наповнюються конкретним змістом в реальних умовах життя та відповідним чином активізують і спрямовують психічну енергію, спонтанно організують сприйняття, уяву, пам'ять, переживання, реакції. Як когнітивні моделі архетипи набувають образів повторюваного у смислових наповненнях та поведінкових реакціях, актуалізуючи певні змісти соціальної пам'яті та постаючи зразками початкового сприйняття. Водночас архетипна природа традиційних засад людського буття в умовах глобально-глокальних змін соціальної реальності яскраво демонструє нові перспективи втілення та дивовижну комбінацію архетипних образів. Відтак архетипи можемо визначити як наскрізні духовно-символічні інваріантні структури колективного досвіду та пресупозиції, що знаходять відображення у горизонтах індивідуальної творчо-інтерпретативної діяльності смислонаповнення та потенціалу інтенціональності.

Як універсальну наскрізну символічну структуру ментальності С. Кримський пропонує розглянути архетипну тріаду «Дім–Поле–Храм», що має різну інтерпретацію залежно від епохи, етносу чи нації, водночас зберігаючи універсальну тематизацію соціальності як потреби у безпеці, причетності та органічного зв'язку. Беручи за основу символіку тематичного ряду М. Гайдегера, С. Кримський застосовує для аналізу української культури методологічний потенціал архетипного підґрунтя етнокультурного концепту «Дім-Поле-Храм» з метою виокремлення міфологічних та філософських сюжетів становлення української ідентичності [Кримський 2004]. Запропонована архетипна тріада має потужну онтологічну спрямованість у прагненні та визначенні буттєвих основ темпорального розгортання життєвого шляху на тлі реалій рідної культури, природи, родинного затишку та дому у вітальних мережах переплетення матеріального та ідеального.

Відповідно *архетип Поля* асоціюється з природою, навколишнім середовищем, рідною землею-ненькою тощо. Образне втілення цього архетипу можливе у вигляді і як не до кінця олюдненої стихії, яка протистоїть людині (як Дике Поле, як межа хаотичного простору степу та кочовища, зони незахищеності та загроз, прикордоння), але також і як «одомашненої» частини природи, яка дає життя, підтримує органічну життєздатність, ціннісно наповнює та об'єднує, постаючи чинником та основою саморозгортання і самоусвідомлення у генераційній взаємодії. Згідно концепції С. Кримського, саме цей архетип є увиразненням органічного зв'язку людини та природи як «семіотики природи», «життєвого тону», «загального знаменника походження етносу», «коріння роду» [Кримський

2004: 274]. В сучасному світі архетип Поля може бути трактований як ціннісна основа екологічних рухів, що знаходить свою оригінальну реалізацію у екологічних стилях розвитку урбаністичних студій та екофемінізму, демонструючи адаптаційні переваги екологічності.

Архетип Храму символізує сакральність, яка, зокрема, може бути опосередковано втілена у смислових контекстах мови та безпосередньо в культурних ареалах святинь, що постають особливим топосом дому самозосередження з низкою символічних значимостей у геометричних та архітектурних композиціях (насамперед, з символами троїчності та четверичності). Буттєві реалізації архетипу Храму виявляються у сакралізаціях специфічних локацій, які містять сліди присутності (явлення) надприродних сил та (або) стають місцями їх вшанування чи поклоніння, увиразнюючись як особливий топос сакрального досвіду.

Архетип Дому має екзистенційне наповнення впорядкованості, узвичаєння та захищеності, що конкретизує локус власної правди, волі та свободи, виявляючи родинне єднання, злагоду, затишок, загальний комфорт, що має тенденцію чіткого маркування як відокремленого простору «Свого», а також особливі соціально-рольові аспекти гендерних призначень та локацій, символізуючи функціональні обов'язки, вибір життєвої дороги, місце родинного зв'язку, життєдайне джерело тощо.

Образне втілення архетипу Дому можливе у безлічі історичних та культурних інваріантів, зокрема, як моделі світоустрою, топосу родового місця проживання (постійного чи тимчасового), ізоморфізму тілесності, характерного самовизначення та самореалізації, творчої душі, місця сили та збереження зв'язку поколінь, подієвого досвіду, джерела ідентичності та переживання аутентичності, основи добробуту та впорядкованого побуту, формату власності, демонстрації статусу та ін.. Водночас кризова конотація архетипу Дому має екзистенційні контексти втрати внутрішнього зв'язку з рідною землею, окупації та захоплення, постаючи в образах руїни, пустки, розриву зв'язку поколінь та приреченості на поневіряння тощо.

Глокально-глобальна тематизація архетипу Дому виразно демонструє можливості розширення простору Свого-Власного від конкретного локусу місця проживання (домівка, хага, будинок, двір, район, місто, регіон, країна-Батьківщина) до глобальних вимірів планетарного сприйняття Світу-як-Дому, що виявляє множинності суцього у космополітичних настановах та додає актуальності у розумінні спільної відповідальності за майбутнє людства. Відтак інтеграційні процеси глобалізації, набуваючи інституційних форм, зумовлюють появу світової соціальності, що виробляє солідарні цінності планетарної єдності та нові принципи взаємодії на основі культури довіри.

Особливим чином архетип Дому постає в дискурсі повсякденності,

виразнюючи структурні компоненти смислових організацій людського досвіду у щоденних практиках впорядкування задоволення потреб, звуження до сфери інтимно-особистісного якісного розмаїття світу, буденної вибудови суб'єктності, а також просторово-часової організації важливих подій у перспективі розгортання життєвого шляху (що пов'язано, зокрема, з ритуалізованими практиками вшанування подій народження, смерті, весілля, проводів на військову службу та ін., де Дім постає місцем зустрічі та прощання, а також символом внутрішнього зв'язку поколінь).

Глобалізація та інформатизація сприяють просторово-часовим трансформаціям Дому під впливом інформаційно-технологічної парадигми організації праці та формування медіареальності, що значно розширює функціональні можливості дому: від захищеного місця локального проживання та впорядкованого задоволення потреб – до відкритого топосу мереж електронних комунікацій та можливостей працювати з віддаленим доступом до робочого місця, видозмінюючи загалом простір локалізованих соціальних взаємодій та створюючи нові способи професійної самореалізації. Зокрема, про суттєві трансформації матеріальних основ нашого досвіду в інформаційну епоху, а саме, про зв'язок появи так званого «електронного дому» та еволюції міста, говорить М. Кастельс, помічаючи нові тенденції в просторовій логіці сучасного міста [Кастельс 2000]. Ці нові тенденції вчений концептуалізує у діалектичному протиставленні старого та нового: на зміну історично укоріненій стаціонарній логіці *простору місць* приходить нова процесуальна логіка *простору потоків*, що знаходить відображення в сучасному урбаністичному дискурсі міського планування, архітектури, ролі влади та забезпечення функцій необхідності. Причому глокальні контексти глобалізації виразно відчужаються в активізації процесів регіоналізації, демонструючи потужність інтегративних мереж у розвитку територій та громад.

Окремий ракурс архетипної інтерпретації Дому передбачає формування загальних місць Ми-Дому як організації культурного ландшафту спільного інтересу у вигляді публічного простору «*Ми-у-світі*» як спільного місця для роботи, навчання та розвитку, проведення дозвілля, порозуміння, узгодженого прийняття рішень, атмосфери співробітництва, що конкретизується у форматах Народного дому, Будинку культури, хабу, коворкінгу, смартворкінгу тощо, на відміну від власно-особистого дому як локусу «*Я-у-світі*», що передбачає просторову локацію найближчого домашнього світу. Окрім того, брендинг міста/місця постає як увиразнення та конкретизація архетипу Дому, зокрема, у вигляді певних алюзій на уявний дім творчих людей, атмосфера якого провокує креативність, дискурсивність, інтелектуальний та творчий поштовх тощо.

Отже, архетип Дому в дискурсі урбаністики отримує оригінальні глобально-глокальні втілення, набуваючи нових метафоричних значень та переживаючи суттєві смислові метаморфози. Буттєво-історична екзистенція Дому передбачає особливу просторово-часову організацію повсякденного укорінення, де внутрішнє та зовнішнє існують у єдності екзистенційних одиниць часу як подієвих генерацій життєвого шляху. Глокальні запити урбаністики знаходять вираження у відтворенні традиційних елементів оздоблення, зокрема, і через сакральну символіку, а також шляхом специфічної просторової організації на основі принципів естетичності та органічного зв'язку з природою. Архетип Дому постає смисловим центром життєвого топосу, динамічно втілюючи образи життєдайності, а також увиразнюючи проблеми втрати, пошуку та формування особливого простору «Свого-власного», місця сили та родинної безпеки, взаємопідтримки, відкритості та самореалізації тощо. Водночас екзистенційні переживання втрати Дому як розмивання відчуття причетності до певного місця та напружені його пошуки стають процесом його ж активного витворення, увиразнюючи органічну єдність внутрішніх маркерів особистісної присутності та зовнішньої просторової організації у загальній максимі «Дім там, де Я».

В цілому архетип Дому має методологічні орієнтири маркерів самовизначення в горизонтах повсякденності як найближчого буттєвого образу присутності та захищеності Свого як від природних стихій, так і від радикально Чужого, демонструючи нові можливості та нові вразливості бінарних опозицій глобального-локального, Свого-Чужого, індивідуального-спільного, технізованого-природного тощо. В єдності символічної структури екзистенціалів національного буття «Дім-Поле-Храм» архетип Дому постає локальним увиразненням конструювання відкритого життєвого топосу у єдності соціокультурного, природного та сакрального-символічного, характеризуючи місто доби глобалізації не лише в поняттях універсальності, а й активізації регіональності, потреби самовизначення в унікальності, можливостей інтегративності, органічного зв'язку минулого та майбутнього, адаптаційних переваг екологічності тощо.

Список використаної літератури

- Бауман, З. (2008) *Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства*, пер. з англ. І. Андрущенко, Київ: Вид дім «Києво-Могилянська академія», 109 с.
- Вальденфельс, Б. (2004) *Топографія чужого: студії до феноменології Чужого*, пер. з нім. В. Кебуладзе, Київ: ППС, 206 с.
- Гелд, Д., Мак-Грю, Е. (2004) *Глобалізація/антиглобалізація*, пер. з англ. І.

- Андрущенко, Київ: К.І.С., 180 с.
- Кастельс, М. (2000) *Информационная эпоха: экономика, общество и культура*, пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана, Москва: ГУ ВШЭ, 608 с.
- Кримський, С. (2006) *Архетипи української ментальності*, в: *Проблеми теорії ментальності*, відп. ред. М. В. Попович, Київ: Наукова думка, сс. 273-301.
- Крымский, С. Б. (2006) *Культурно-цивилизационные сдвиги на рубеже тысячелетий*, в: *Цивилизационная структура современного мира*, под ред. Ю. Н. Пахомова. В 3 т. Т. 1. Киев: Наукова думка, сс. 607-646.
- Юнг, К. Г. (2016) *Архетип и символ*, Москва: Канон, 336 с.
- Robertson, R. (2003) *Globalization or glocalization?*, in: *Robertson R. White K. E. (Ed.) Globalisation. Critical concept in sociology*, vol. III, London, pp. 31-51.

Оксана Кожемякина

АРХЕТИП ДОМА В ГЛОБАЛЬНО-ГЛОКАЛЬНЫХ КОНФИГУРАЦИЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОРОДА

Статья посвящена концептуальному анализу глобально-глокальных интерпретаций архетипа Дома с учетом особенностей организации социального пространства в современных трансформациях города. Архетип Дома как составляющая универсальной символической триады «Дом - Поле - Храм» рассматривается с позиций противоречивых глобальных метаморфоз современного города, глокальные проявления которого конкретизируются в онтологических, экзистенциальных, культурологических и феноменологических аспектах. В статье отмечается, что архетип Дома является локальным выражением конструирования открытого жизненного топоса в единстве социокультурного, природного и сакрально-символического, характеризуя город эпохи глобализации не только в понятиях универсальности, но и активизации региональности, потребности самоопределения в уникальности, органической связи прошлого и будущего, адаптационных преимуществ экологичности и т.п.

Ключевые слова: архетип, Дом Поле, Храм, глобализация, глокализация, город, топос.

Oksana Kozhemiakina

ARCHETYPE HOUSES IN GLOBAL-GLOCAL CONFIGURATIONS OF THE MODERN CITY

The article is devoted to the conceptual analysis of globally-glocal interpretations of the archetype of the House, taking into account the

peculiarities of the organization of social space in modern transformations of the city. The archetype of the House as a component of the universal symbolic triad "House - Field - Temple" is considered from the standpoint of contradictory global transformations of the modern city, the global manifestations of which are specified in ontological, existential, cultural and phenomenological aspects. The proposed archetypal triad has a powerful ontological orientation in determining the existential foundations of the temporal deployment of the life path against the background of the realities of native culture, nature, family comfort in vital networks of the interweaving of the material and ideal. The archetype of Fields is associated with nature, the environment, mother earth, which reflects the organic connection of human, nature and ethnicity. The modern interpretation of the archetype of Fields is the value basis of environmental movements, which finds original implementation in environmental styles for the development of urban studies and eco-feminism. The archetype of the Temple symbolizes sacredness, which can be embodied in the semantic contexts of the language and cultural areas of shrines. The archetype of the House has an existential filling of orderliness and security, which concretizes the locus of one's own truth and freedom, showing family unity and general comfort, which tends to be clearly labeled as a separate space of "One's". The crisis connotation of the archetype of the House has existential contexts of the loss of internal connection with the native land, occupation and capture, which is manifested in images of ruins, emptiness, breaking the connection of generations and doom to wander.

The glocal-global theming of the archetype of the House demonstrates the possibility of expanding the space of His-Own from a specific locus of residence (home, yard, district, city, region, country-homeland) to global dimensions of the planetary perception of the World-as-Home, which is manifested in cosmopolitan settings and understanding the shared responsibility for the future of humanity. A separate perspective of the archetypal interpretation of the House provides for the formation of common places of We-House as an organization of a cultural landscape of common interest in the form of a public space "We-in-the-world" as a common place for work, study and development, which is specified in the formats of the People's House, House of Culture, hub, coworking, smartworking, etc.

The article notes that the archetype of the House is a local expression of constructing an open living topos in the unity of sociocultural, natural and sacred-symbolic, characterizing the city of the globalization era not only in terms of universality, but also the activation of regionality, the need for self-determination in uniqueness, organic connection of the past and future, adaptation advantages of environmental friendliness, etc.

Keywords: *archetype, House, Field, Temple, globalization, glocalization, city, topos.*

References

- Bauman, Z. (2008) *Hlobalizatsiia. Naslidky dlia liudyny i suspilstva* [Globalization. The Human Consequences], Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 109 p.
- Waldenfels, B. (2004) *Topografiiia chuzhoho: studii do fenomenologii Chuzhoho* [Topography of the Alien: Studies in the Phenomenology of the Alien], Kyiv: PPS, 206 p.
- Held, D., Mak-Hriu, E. (2004) *Hlobalizatsiia / antyhlobalizatsiia* [Globalization / antiglobalization], Kyiv: K.I.S., 180 p.
- Castells, M. (2000) *Informacziionnaya epokha: ekonomika, obshhestvo i kultura* [The Information Age: Economy, Society and Culture], Moskva: GU VShE, 608 p.
- Krymskyi, S. (2006) *Arkhetypy ukrainskoi mentalnosti* [Archetypes of Ukrainian mentality], in: *Problemy teorii mentalnosti*, Kyiv: Naukova dumka, pp. 273-301.
- Krymskyi, S. B. (2006) *Kulturno-civilizacziionny“e sdvigi na rubezhety“syacheletij* [Cultural and civilizational shifts at the turn of the millennium], in: *Civilizacziionnaya struktura sovremennogo mira*, V 3 t. T. 1, Kyev: Naukova dumka, pp. 607-646.
- Yung, K. G. (2016) *Arhetip i simvol* [Archetype and symbol], Moskva: Kanon, 336 p.
- Robertson, R. (2003) *Globalization or glocalization?*, in: *Globalisation. Critical concept in sociology*, vol. III, London, pp. 31-51.

Стаття надійшла до редакції 7.04.2019

Стаття прийнята 7.05.2019

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2\(32\).188627](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2019.2(32).188627)

УДК 1.17

Фаріда Тихомірова

МІСЬКИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ АКТИВІЗМ: У ПОШУКАХ СИНЕРГІЇ

Стаття присвячена аналізу міських екологічних рухів в Одесі у контексті практичної філософії та ідей екологічного суспільства та «права на місто». Так званий grassroots-активізм розвивається і набирає силу в українських містах. Природа активізму укорінена на загостреному почутті справедливості, тому небайдужі громадяни часто не обмежуються рішенням локальної проблеми. Протест перестає бути прерогативою політично забарвлених рухів. Виходить, що навіть аполітичні громадяни, починаючи займатися поліпшенням своїх і сусідських умов життя, втягуються в протестний рух, яке так чи інакше вливається в великий політичний протест або сходить до нього.

Ключові слова: *grassroots-активізм, зелена демократія, право на місто, соціальна екологія, філософія екології, «слактивізм», мікроактивізм, кліктивізм.*

Однією з нагальних потреб останніх десятиліть стає «нова політика», заснована на відродженні прямої демократії народних асамблей в містах, об'єднаннях міських спільнот у вільну конфедерацію.

Глобалізація все більше впливає на подальший розвиток світу, стратегії його модернізації. Забруднення довкілля та кліматичні зміни, зумовлені модернізацією, створюють загрозу економічному та соціальному розвитку, продовольчій безпеці та здоров'ю населення. Експансія людини у сферу природи призвела до глобальної екологічної кризи, яка вже охарактеризована як криза у системі «суспільство – довкілля». Сучасна екологічна криза – це свідчення кризи ціннісних орієнтацій і моральних норм, людини і суспільства. Експерти-екологи звертають увагу на той факт, що європейські екологічні тенденції дають знати про себе і в нашій країні. Українці поступово усвідомлюють, що зміна клімату та будь-яка екологічна катастрофа - набагато страшніше економічної кризи. Питання соціальної та екологічної справедливості взаємопов'язані, останнім часом вони актуалізувалися у контексті руху «жовтих жилетів» у Парижі та «повстанням вимираючих» у Великій Британії та Скандинавії. Бельгійська принцеса Марія-Есмеральда була арештована, разом з іншими еко-активістами, в Лондоні за участь в еко-руху Extinction Rebellion. У жовтні 2018 року 63-річна принцеса Бельгії висловила підтримку еко-руху Extinction Rebellion, яке звертає увагу суспільства на проблеми зміни клімату, і була арештована лондонською поліцією на Трафальгарській площі.